

İkincil Travmatik Stres

Ayla Kahil
Nejla Refia Palabıyıköğlu

Kişinin yaşamını olduğu kadar fiziksel ve ruhsal iyi oluş halini de tehdit eden travmatik yaşantılar, gerçek bir ölüm veya yaşam yitirme tehdidinin bulunduğu, ağır yaralanma veya fiziksel sağlığa yönelik bir tehdit oluşturan ve kişinin kendisinin yaşadığı ya da şahit olduğu olaylar olarak tanımlanır (APA 2013). Savaş, terör saldırısı, deprem, yangın, tecavüz ve motorlu taşıt kazaları gibi yaşantılar bu tür yaşam olaylarına örnektir. Sözü edilen bu yaşantıların ardından, bazı bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıkları bozulabilmekte ve yardım ihtiyacı duyabilmektedirler. Bu yardım ilişkisi bağlamında, müdahalede bulunan yardım çalışanları da mağdurların örseleyici yaşantılarından dolayı olarak etkilenebilmektedirler. Örseleyici olayların sonrasında arama kurtarma ya da herhangi bir şekilde yardım çalışmalarında yer almanın, ölüme tanık olma ve yaralanma riski gibi nedenlerle, travma sonrası stres belirtileri açısından bir risk taşıdığını gösteren bilimsel çalışmalar bulunmaktadır (Galovski ve Lyons 2004, Ting ve ark. 2005, Alpar 2014).

Travma sonrası stres bozukluğu'nun (TSSB) tanı ölçütleri ilk defa ortaya atıldığında (APA 1980), kişinin doğrudan bir ölüm ya da yaralanma tehdidi altında bulunmasının yanı sıra; böyle bir olaya tanıklık etmiş ya da böyle bir olayla karşı karşıya gelmesi sonucunda da ölçüt kümelerinde yer alan belirtilerin ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere; örseleyici yaşantılar travma mağdurunun ailesi veya yakın arkadaşlarını, ona yardım eden ya da müdahalede bulunan meslekten bireyleri de etkileyebilmektedir (Figley 2002). Bu bağlamda, örselenmiş bireylerle travma ortamında yoğun iletişim veya etkileşim içinde bulunmanın yardım hizmeti sunan meslek grupları açısından dolayı olarak da ruhsal bir risk oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Örseleyici yaşantıları olan bireylere müdahalede bulunan meslek elemanlarının (örn.; ambulans çalışanları, acil servis çalışanları, toplumsal bir travma sonrasında psikososyal müdahalede bulunmak amacıyla alana giden psikolog, psikolojik danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları ve arama kurtarma gönüllüleri vb.), yardım ilişkisinde buldukları

nında çalışan bilim insanlarının İTS ve İTS ile ilişkili kavramların birbirleri yerine kullanılmasından kaynaklanan kavram kargaşasını açıklığa kavuşturmak ve bir dil bütünlüğü sağlamak adına bir araya gelerek konuyu tartışmaya açmalarının önemli olduğu kanısındayız. Ayrıca, ülkemizde çeşitli meslek gruplarının ikincil travmadan etkilenmeleri üzerine yapılmış olan çalışmalara ek olarak, afet ve travma yerine acil ulaşan meslek gruplarıyla yapılacak çalışmalar bir gereksinim olduğu kadar, bilgi birikimi açısından da bir gerekliliktir.

KAYNAKLAR

1. Aker AT, Hamzaoğlu O, Boşgelmez Ş (2007) Kocaeli-Ruhsal Travma Kısa Tarama Ölçeği'nin (Kocaeli-kısa) geçerliği. *Dusunen Adam*, 20:172-178.
2. Alenkin NR (2011) Secondary traumatic stress: social workers in a veterans affairs healthcare setting (Doctoral thesis). Loma Linda, CA, Loma Linda University.
3. Alpar G (2014) Psikolojik sağkalım: yoğun duygu yüklü yaşam olaylarına tanıklık etme ve maruz kalma ile poliste gelişen travmatizasyon (Yüksek lisans tezi). İstanbul, İstanbul Üniversitesi.
4. Altekin S (2014) Vicarious traumatization: an investigation of the effects of trauma work on mental health professionals in Turkey (Doktora tezi). İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi.
5. APA (1980) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd ed. Washington, DC, American Psychiatric Association.
6. APA (2013) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th ed. Washington, DC, American Psychiatric Association.
7. Bonach K, Heckert A (2012) Predictors of secondary traumatic stress among children's advocacy center forensic interviewers. *J Child Sex Abuse*, 21:295-314.
8. Bride BE (2007) Prevalence of secondary traumatic stress among social workers. *Social Work*, 52:63-70.
9. Bride BE, Jones JL, Macmaster SA (2008) Correlates of secondary traumatic stress in child protective services workers. *J Evid Inf Soc Work*, 4:69-80.
10. Bride BE, Robinson MM, Yegidis B, Figley CR (2004) Development and validation of the secondary traumatic stress scale. *Res Soc Work Pract*, 14:27-35.
11. Bride BE, Smith Hatcher S, Humble MN (2009) Trauma training, trauma practices, and secondary traumatic stress among substance abuse counselors. *Traumatology (Tallahass Fla)*, 15:96-105.
12. Canfield, J (2005) Secondary traumatization, burnout, and vicarious traumatization. *Smith Coll Stud Soc Work*, 75:81-101.
13. Choi GY (2011) Secondary traumatic stress of service providers who practice with survivors of family or sexual violence: a national survey of social workers. *Smith Coll Stud Soc Work*, 81:101-119.
14. Çolak B, Şişmanlar ŞG, Karakaya I, Etiler N, Biçer Ü (2012) Çocuk cinsel istismarı olgularını değerlendiren meslek gruplarında dolaylı travmatizasyon. *Anadolu Psikiyatri Derg*, 13:51-58.
15. Dirkzwager AJE, Bramsen I, Adér H, van der Ploeg HM (2005) Secondary traumatization in partners and parents of dutch peacekeeping soldiers. *J Fam Psychol*, 19:217-226.

Kaynaklar

16. Ewer PL, Teesson M, Sannibale C, Roche A, Mills KL (2014) The prevalence and correlates of secondary traumatic stress among alcohol and other drug workers in australia. *Drug Alcohol Rev*, 34:252-258.
17. Figley CR (1995) Compassion fatigue as secondary traumatic stress disorder: an overview. In *Compassion Fatigue Coping With Secondary Traumatic Stress Disorder in Those Who Treat Traumatized* (Ed CR Figley):1-20. New York, Routledge.
18. Figley CR (1998) Introduction. In *Burnout in Families: The Systematic Costs of Caring* (Ed CR Figley):7. New York, CRC Press.
19. Figley CR (2002) Compassion fatigue: psychotherapists' chronic lack of self care. *J Clin Psychol*, 58:1433-1441.
20. Figley CR, Kleber RJ (1995) Beyond the "victim" secondary traumatic stress. In *Beyond Trauma: Cultural and Societal Dynamics* (Eds RJ Kleber, CR Figley, BPR Gersons):75-98. New York, Springer.
21. Galovski T, Lyons JA (2004) Psychological sequelae of combat violence: a review of the impact of PTSD on the veteran's family and possible interventions. *Aggress Violent Behav*, 9:477-501.
22. Gürdil G (2014) Üstlenilmiş travma ve ikincil travmatik stresin travmatik yaşantılara müdahale eden bir grup üzerinde gestalt temas biçimleri çerçevesinde değerlendirilmesi (Doktora tezi). Ankara, Ankara Üniversitesi.
23. Haksal P (2007) Acil servis personelinde görülen ikincil travmatik stres düzeyinin disosiyasyon düzeyi, sosyal destek algısı ve başa çıkma stratejileri açısından incelenmesi (Doktora tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
24. Hogancamp VE, Figley CR (1983) War: bringing the battle home. In *Stress and the Family* (Eds CR Figley, HI McCubbin):148-165. New York, Brunner/Mazel.
25. Işıklı S (2006) Travma sonrası stres belirtileri olan bireylerde olaya ilişkin dikkat yansılığ, ayrışma düzeyi ve çalışma belleği uzamı arasındaki ilişkiler (Doktora tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
26. Kahil A (2016) Travmatik yaşantıları olan bireylere yardım davranışında bulunan profesyonel ve gönüllülerin ikincil travmatik stres düzeylerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ankara, Ufuk Üniversitesi.
27. Killian K (2008) Helping till it hurts? a multimethod study of compassion fatigue, burnout, and self-care in clinicians working with trauma survivors. *Traumatology (Tallahass Fla)*, 14:32-44.
28. Ludick M, Figley CR (2016) Toward a mechanism for secondary trauma induction and reduction: reimagining a theory of secondary traumatic stress. *Traumatology (Tallahass Fla)*, 23:112-123.
29. McNally RJ (2003) *Remembering Trauma*. Massachusetts, The Belknap Press of Harvard University.
30. McCann LI, Pearlman LA (1990) Vicarious traumatization: a framework for understanding the psychological effects of working with victims. *J Trauma Stress*, 3:131-149.
31. Öztürk MO, Uluşahin A (2008) *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, 11. Baskı. Ankara, Nobel.
32. Palabıyıkoglu R, Cesur G (2013) Yaşam sürecinde kriz ve krize müdahale. In *Sağlık Psikolojisi* (Ed ÜH Okyayuz):41-63. Ankara, Türk Psikologlar Derneği.
33. Perez L, Jones J, Englert DR, Sachau D (2010) Secondary traumatic stress and burnout among law enforcement investigators exposed to disturbing media images. *J Police Crim Psychol*, 23:113-124.
34. Saakvitne KW (2002) Shared trauma: the therapist's increased vulnerability. *Psycho-*

Kaynaklar

- anal Dialogues, 12:443-449.
35. Salston MD, Figley CR (2003) Secondary traumatic stress effects of working with survivors of criminal victimization. *J Trauma Stress*, 16:167-174.
  36. Schwartz R (2008) Working conditions and secondary traumatic stress (Doctoral thesis). New York, Yeshiva University.
  37. Skovholt TM (2012) The counselor's resilient self. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4:137-146.
  38. Smith Hatcher S, Bride BE, Oh H, King DM, Catrett JFF (2011) An assessment of secondary traumatic stress in juvenile justice education workers. *J Correct Health Care*, 17:208-217.
  39. Şahin NH, Batıgün-Durak AD, Yılmaz B (2001) Öğretmenler için psikolojik bilgilendirme ve paylaşım grupları. Milli Eğitim Bakanlığı-UNICEF Psikososyal Okul Projesi Değerlendirme Çalışması. Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı.
  40. Ting L, Jacobson JM, Sanders S, Bride BE, Harrington D (2005) The secondary traumatic stress scale: Confirmatory factor analyses with a national sample of mental health social workers. *J Hum Behav Soc Environ*, 11:177-194.
  41. Van der Kolk BA (1997) Traumatic memories. In *Trauma and Memory* (Eds PS Appelbaum, LA Ueyehara, MR Elin):243-260. New York, Oxford University.
  42. Whitfield N, Kanter D (2014) Helpers in distress: Preventing secondary trauma. *Reclaiming Children and Youth*, 22:59-61.
  43. Yeşil A (2010) 112 acil sağlık hizmetlerinde çalışan sağlık çalışanlarında ruhsal travma ve ilişkili sorunların yaygınlığı (Yüksek lisans tezi). Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi.
  44. Yılmaz B (2006) Arama kurtarma çalışanlarında travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme ile ilişkili değişkenler (Doktora tezi). Ankara, Ankara Üniversitesi.
  45. Yılmaz B, Şahin NH (2007) Arama kurtarma çalışanlarında travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22:119-133.